

Storstockholms
brandförsvär

Brandskydd på vårdboenden

Arbetsmaterial till informations-
filmen ”Brandskyddsarbete på
vårdboenden”

Innehållsförteckning

1	Introduktion till arbetsmaterialet.....	5
2	Brandrisker	7
2.1	Brandrisker - Hantering av brandfarlig vara.....	8
2.2	Frågepaket – Brandrisker.....	9
2.3	Frågepaket – Brandfarlig vara.....	9
3	Larm och rutiner	10
3.1	Frågepaket – Larm och rutiner	11
4	Begränsa branden.....	12
4.1	Frågepaket – Begränsa branden.....	13
5	Utrymning	14
5.1	Frågepaket – Utrymning	14
6	Underlätta för räddningstjänsten	16
6.1	Frågepaket – Underlätta för räddningstjänsten.....	16
7	Kontroll och underhåll av det tekniska brandskyddet.....	17
7.1	Frågepaket – Kontroll och underhåll av brandskyddet.....	17

1 Introduktion till arbetsmaterialet

På vårdboenden kan det vistas människor som vanligen har utmaningar att på egen hand sätta sig själva i säkerhet i händelse av brand. För att undvika att människor kommer till skada är det därför av största vikt att personalen har gedigen kunskap om brandskydd och hur de ska agera om brand utbryter.

Personalen behöver i sin tur ha förutsättningar för att kunna hjälpa de boende att utrymma tryggt eller se till att de kommer till säker miljö. Det är därför det ställs höga krav på brandskyddet på vårdboenden, både byggnadens brandskydd och olika brandskyddsinstallationer.

Eftersom brandskyddskraven för vårdboenden är höga både gällande det organisatoriska brandskyddet och det tekniska brandskyddet är det viktigt att verksamheter av detta slag arbetar aktivt med sitt brandskyddsarbete. Den bästa branden är den som aldrig inträffar och för att minska riskerna för detta behöver det finnas kunskap om de största brandriskerna i verksamheten och det måste finnas en plan för hur dessa risker ska minimeras.

Krav på att upprätthålla en skälig nivå på brandskyddet i olika byggnader och anläggningar utgår från 2 kap. 2 § i lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Lag om skydd mot olyckor, 2 kap. 2 §

Ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader eller andra anläggningar skall i skälig omfattning hålla utrustning för släckning av brand och för livräddning vid brand eller annan olycka och i övrigt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

Lagen gör gällande att det råder ett delat ansvar mellan den som är fastighetsägare och den som bedriver verksamhet i byggnaden/de aktuella lokalerna. Av denna anledning är det viktigt att ansvarsfördelningen gällande brandskyddet mellan dessa parter är tydlig och känd.

För nyttjandehavarens räkning är det verksamhetschefens ansvar att se till att det finns ett fungerande brandskydd i verksamheten. Man ska arbeta aktivt med det systematiska brandskyddsarbetet för att minska riskerna och höja beredskapen. I det ingår inte bara att utrusta lokalerna med brand- och utrymningslarm, brandsläckare och utrymningsskyltar utan även att säkerställa att det finns en tydlig organisation/plan för hur alla ska agera vid en brand, hur kontroll och underhåll av de tekniska skyddssystemen ska gå till och hur riskerna för brand ska minimeras.

Med förhoppningen att underlätta och stödja er i ert arbete med brandskyddet har vi på Storstockholms brandförsvär tagit fram en informationsfilm som omfattar grunderna i systematiskt brandskyddsarbete på vårdboende. Filmen är drygt 20 minuter lång.

Detta arbetsmaterialet utgör ett komplement till filmen och utgår från de olika tårtbitar som presenterats i filmen. Tanken är att det ska kunna användas vid t.ex. arbetsplatsträffar. För att kunna hålla det kort och koncist är materialet utformat för att ni ska kunna diskutera och jobba med en tårtbit i taget. Det innebär att ni kan känna igen vissa av frågorna, då vissa frågor återfinns under flera av avsnitten/tårtbitarna i detta material.

Ett tips från oss är att ha en stående punkt på mötet som handlar om säkerhet. Det kan vara allt från brandskydd till sjukvård. Gå igenom olika ämnen varje gång och ha en kort (ca 5–10 minuter) genomgång och diskussion.

Vi välkomnar all typ av feedback som kan göra detta material bättre och mer användbart för er. Vår målsättning är att detta ska vara ett stöd till ert arbete.

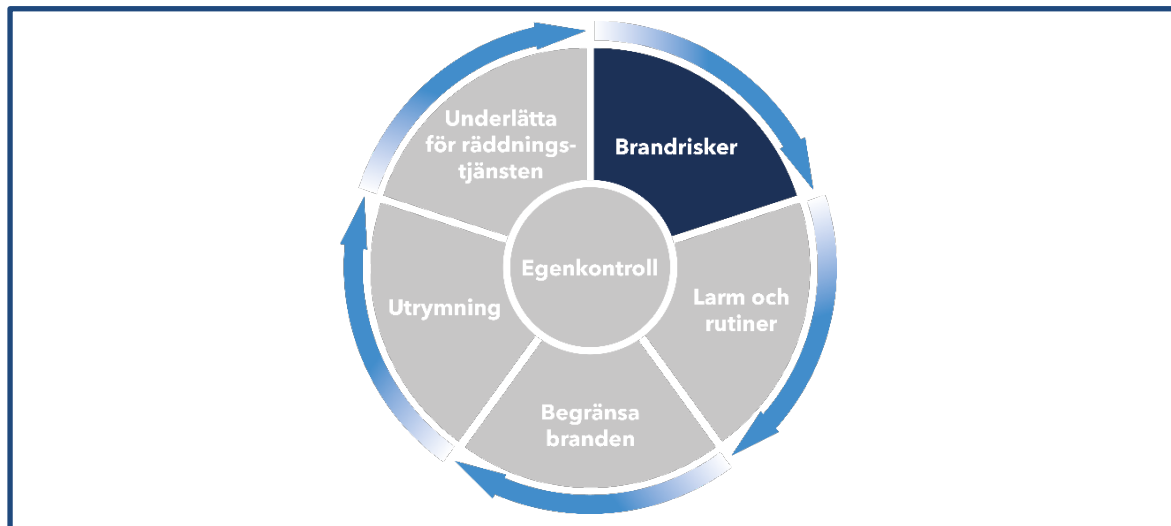
Synpunkter och feedback skickas lämpligen per mejl till oss;
registrator@ssbf.brand.se

Använd gärna rubriken ”Synpunkter på informationsfilm för vårdboenden” så blir det lättare för oss att hantera era synpunkter.

Med önskan om ett utvecklande arbete med ert systematiska brandskyddsarbete (SBA)!

Storstockholms brandförsvär

2 Brandrisker

Det är enklare att förebygga en brand än att släcka den. Av den anledningen är det viktigt att alla i arbetsgruppen känner till vilka risker som finns och hur ni arbetar för att hantera dem. Låt alla på arbetsplatsen vara med och diskutera vilka risker som finns i er verksamhet. Det kan vara saker som startar eller sprider en brand, men även sådant som försvårar en utrymning.

Här är några exempel på sådant som:

startar en brand:

- Saker som ger ifrån sig värme, t.ex. element, strykjärn, fläktar eller lampor som placeras för nära brännbart material.
- Levande ljus och dekorationer
- Elinstallationer och elutrustning av olika slag, t.ex. laddare, skarvsladdar och trasiga elkontakter
- Rökning. Gäller såväl personal som boende
- Kök - Spisen är en vanlig plats för en brand
- Anlagd brand – Förvaring av brännbart material på exempelvis lastkajer, källare och andra platser dit obehöriga kan ta sig.

sprider en brand:

- Överfulla sopkärl, tomkartonger och returpapper
- Kläder, vid exempelvis rökning
- Brandfarliga vätskor - exempelvis handsprit och desinfektionsmedel
- Syrgas, förvaring och märkning
- Öppna, uppställda eller blockerade dörrar i brandcellsgräns

påverkar en utrymning:

- Möbler som är placerade i eller för utrymningsvägar
- Utrymningsdörrar som är blockerade på utsidan
- Låsta dörrar eller övertejpade öppningsknappar
- Trasig nödbelysning eller utrymningsskylt

Risker ska inventeras, prioriteras och sedan hanteras. Ett sätt att göra detta är att man skapar brandskyddsregler utifrån de risker man hittar. Det kan vara regler som klargör hur ni ska hantera levande ljus, återvinning, rökning eller hur möblering får ske i allmänna utrymmen.

2.1 Brandrisker - Hantering av brandfarlig vara

Om man hanterar brandfarliga varor i verksamheten är det av största vikt att hanteringen sker enligt lagar och föreskrifter. I vårdverksamheter finns vanligen viss hantering av handsprit och ytdesinfektion. Det är viktigt att ha koll på denna hantering och i synnerhet hur lager av sådana produkter förvaras.

Om större volymer förekommer inom verksamheten kan tillstånd för hanteringen krävas. Det ska då även finnas särskild personal, så kallad föreståndare, utsedd att säkerställa att produkterna hanteras på korrekt sätt.

Syrgas är vanligt förekommande på vårdverksamheter, men är inte en "brandfarlig gas". Syrgas förvaras i tryckkärl, vilket kan innebära explosionsrisk vid värmepåverkan. Rätt hantering och information till räddningstjänsten om var syrgasflaskor finns är av denna anledning mycket viktig.

Det är även viktigt att ha fastställda rutiner hur varorna förvaras och hur utrustning kontrolleras och vad man ska göra om det blir en brand eller ett läckage.

På vår hemsida kan ni läsa mer om brandfarliga varor, se länk.

[Vad är brandfarliga varor? - Storstockholms brandförsvär](#)

[Söka tillstånd för brandfarliga farliga varor - Storstockholms brandförsvär](#)

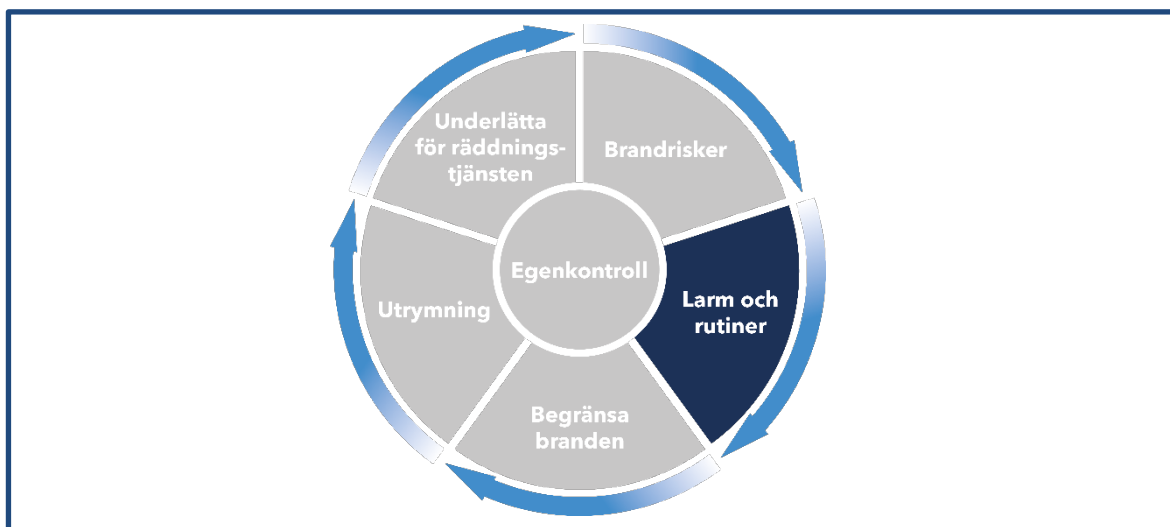
2.2 Frågepaket – Brandrisker

1. Vilka risker för uppkomst av brand har ni identifierat i?
 - a) boenderummen
 - b) allmänna utrymmen
 - c) personalutrymmen
 - d) annat
2. Vilka risker, som kan försvåra en utrymning, har ni identifierat?
3. Har ni diskuterat risker med all personal på exempelvis ett APT-möte?
4. Vad har ni gjort för att minska riskerna för brand?
5. Är det några av de boende som röker?
6. Är köksutrustning försedd med timer? Finns det någon annan elektronik som styrs av timer eller borde förses med timer?

2.3 Frågepaket – Brandfarlig vara

7. Hanterar ni brandfarlig vara i verksamheten?
 - a) I så fall i vilka mängder och vilka produkter?
 - b) Är hanteringen tillståndspliktig enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor? Framgår av föreskriften MSBFS 2013:3.
8. Hur förvarar ni handsprit och annan brännbar vätska?
9. Är eventuella syrgasflaskor utmärkta med skylt?
10. Om ni har tillstånd för hantering av brandfarlig vara?
 - a) Hur länge gäller detta?
 - b) Omfattar det all er hantering?
 - c) Finns det föreståndare utsedda?
 - d) Har de tillräckliga kunskaper?

3 Larm och rutiner

Det är viktigt att all personal vet vad de ska göra när brandlarmet startar. Det bör finnas tydliga, gärna skriftliga, rutiner för detta och rutinerna ska vara kända och gärna övade av alla på arbetsplatsen. Ni måste veta om larmet är vidarekopplat till SOS Alarm eller om ni själva måste larma räddningstjänsten?

En viktig del av agerandet vid brand är att personalen kan genomföra ett släckförsök av den "lilla" branden, d.v.s. den brand som ännu inte hunnit pågå mer än några minuter och som ännu inte hunnit växa sig stor. Ert agerande i detta skede är helt avgörande för konsekvenserna av branden. Ett tidigt släckförsök kan ofta medföra att det bara blir mindre rökskador i byggnaden istället för att hela verksamheten drabbas.

All personal måste veta var brandsläckarna finns och hur de ska användas. Det är även bra om ni övar släckning praktiskt, antingen i egen regi eller med hjälp av något externt företag. Det viktiga är att all personal känner sig trygga med var släckutrustning finns och hur den ska hanteras.

En enkel övning är att "byta plats" på brandsläckarna. Då får alla prova att lyfta ner dem från väggen, bära dem och få en känsla för hur de ska hanteras. Viktigt att rätt släckare hamnar på rätt plats efter övningen.

En brand kommer troligen bara att bli en incident om ni har:

- Brandlarm som fungerar och hörs i hela verksamheten.
- Tydliga rutiner som är kända och övade av alla.
- Fungerande brandsläckare som är lätta att få fram.

Därför är det viktigt att alla vet vad de ska göra när brandlarmet startar.

På vår hemsida kan ni lära er mer om brandsläckare, se länk.

[Allt om brandsläckare - Storstockholms brandförsvär](#)

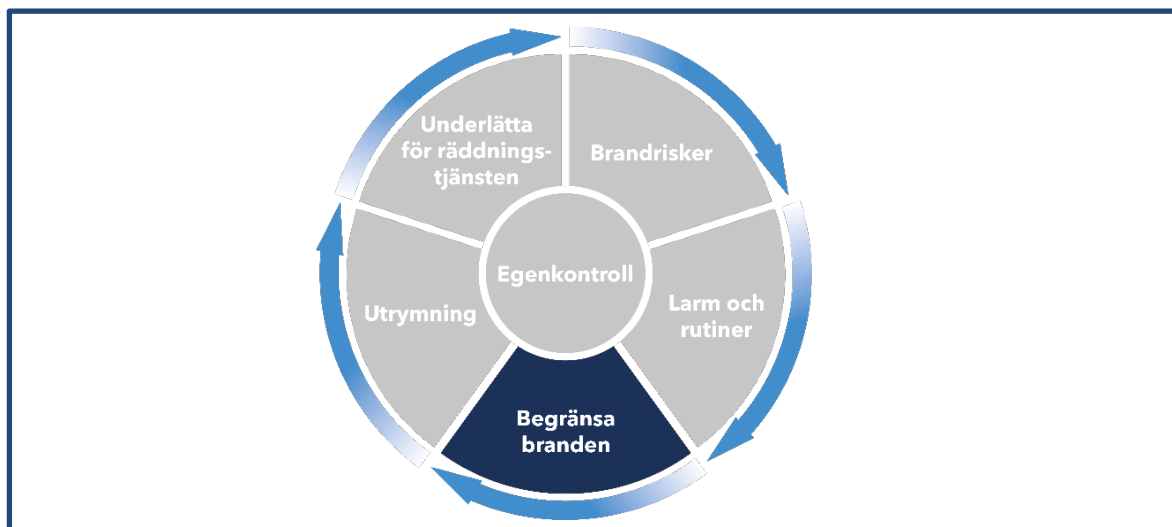
3.1 Frågepaket – Larm och rutiner

1. Hur fungerar ert brand- och utrymningslarm?
 - a) Hur låter utrymningslarmet och låter det i hela byggnaden/verksamheten oavsett var rök har detekterats?
 - b) Hur vet ni var larmet har utlöst? Kan ni se på en larmtablå vilken detektor som löst ut och vet alla i personalen i så fall hur man avläser tablån?
 - c) Går larmet vidare till SOS Alarm eller någon annan mottagare?
2. Om ni har larmet vidarekopplat till SOS Alarm, använder ni er av larmlagring?

Larmlagring = pausad uttryckning av räddningstjänsten

 - a) Är larmlagringen aktiverad dygnet runt eller bara dagtid?
 - b) Hur lång kvitteringstid och undersökningstid medger larmlagringen hos er?
 - c) Har ni regelbundna övningar på hur larmlagringen ska hanteras? Känner alla sig trygga med att kvittera larmet?
 - d) Finns tydliga dokumenterade rutiner för detta?
3. Finns tydliga rutiner i händelse av brand/brandlarm gällande:
 - a) Att söka efter branden med primär uppgift att släcka den?
 - b) Att utrymma lokalerna eller förflytta de boende till en säker miljö?
 - c) Är personalen övad i dessa rutiner och trygga med dem?
 - d) Hur säkerställs det att nyanställd personal och vikarier har kunskap om hur de ska agera vid brand?
 - e) Är rutinerna för agerande vid brand dokumenterade?
4. Finns stödmaterial för agerande i händelse av brand? (t.ex. i form av åtgärds kort, telefonlistor, utrymningsvästar etc.)
 - a) Var finns detta att tillgå?
 - b) Hur hålls det uppdaterat och av vem?
5. Vilken typ av släckutrustning har ni?
 - a) handbrandsläckare (vilka typer)?
 - b) Brandfiltar?
 - c) inomhusbrandposter (hur långt räcker slangen)?
6. Har personalen kunskaper för att hantera den släckutrustning som finns?
 - d) Övas det regelbundet?
 - e) När gjordes senaste övning?

4 Begränsa branden

Om det börjar det brinna måste brandens spridning begränsas. Det sker genom att boendet sektioneras med brandavskiljande väggar och dörrar, så kallade brandceller. I vissa fall kan det även finnas släcksystem i form av sprinkler installerat.

Syftet med avskiljningen är att en brand i en brandcell inte ska kunna spridas till en annan brandcell inom en bestämd tid. Det vill säga, brandcellen ska stå emot brand och rök för att bl.a. förbättra möjligheterna till utrymning och även inrymning.

Hur brandskyddet på ett vårdboende är utformat, i synnerhet gällande skydd mot brand- och brandgasspridning, kan variera mycket beroende på när boendet är uppfört eller ombyggt. Att varje boenderum är en egen brandcell och att utrymningsvägarna är egna brandceller är en viktig utgångspunkt oavsett byggår. Beroende på om sprinkler finns installerat eller inte finns mer eller mindre behov av brandavskiljning av vårdkorridorer och dörrstängare på dörrarna till boenderummen. Viktigt är att personalen har kunskap om var brandcellsgränser finns.

Det är viktigt att personalen har kunskap om detta och inte ställer upp dörrar i brandcellsgräns med t.ex. dörrkilar. Detta riskerar att brandcellen med stor sannolikhet inte kommer att fungera som det är tänkt den dagen olyckan är framme.

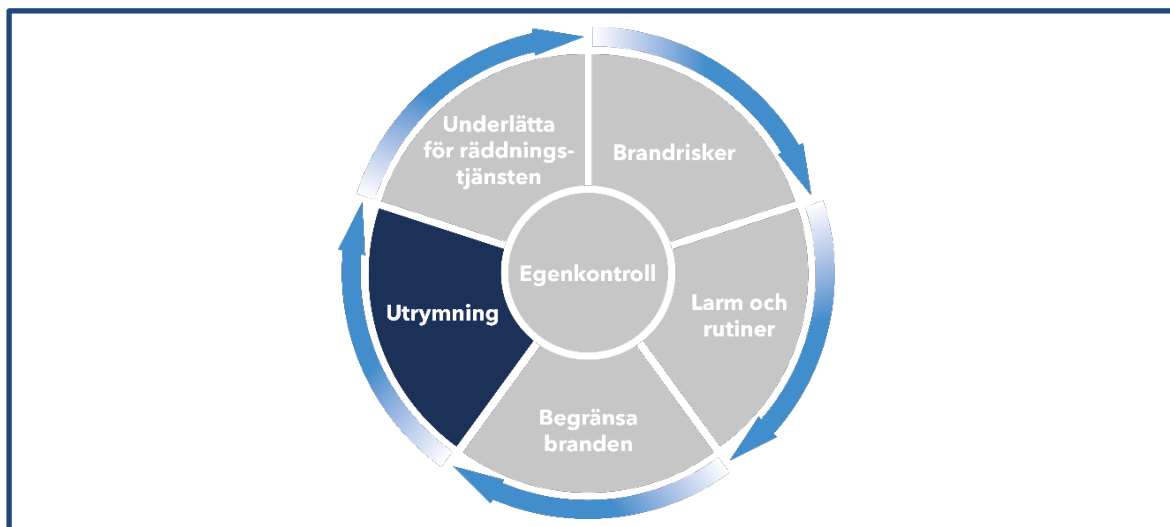
På vår hemsida kan ni lära er mer om brandceller, se länk.

[Brandceller - Storstockholms brandförsvär](#)

4.1 Frågepaket – Begränsa branden

1. Var finns brandcellsgränserna i era lokaler?
2. Är alla boenderum egna brandceller?
3. Finns det sprinkler installerat i er verksamhet?
Om så är fallet:
 - a) I vilka delar av verksamheten?
4. Är dörrarna till boenderummen försedda med dörrstängare?
Not. Normalt finns behov av detta om det inte finns sprinkler i lokalerna eller om många rum (fler än 8) ansluter mot samma utrymme.
5. Finns branddörrar i lokalerna som inte är försedda med dörrstängare och som i vanlig drift ibland står öppna (t.ex. dörr till boenderum i sprinklade lokaler)?
 - a) Finns särskild medvetenhet hos personalen att vid larm prioritera att stänga dessa dörrar?
6. Finns det ett ritningsunderlag där brandcellsgränserna tydligt framgår?
7. Har ni några branddörrar som är uppställda med magnet?
 - a) Stänger dessa om brandlarmet aktiverar?
 - b) Finns det risk för att möbler kan hindra dörren från att stänga?
8. Finns det några branddörrar som återkommande ställs upp på kil eller där dörrstängare kopplas av?
9. Hur ser skyddet ut mot spridning av brand och rök mellan olika brandceller via ventilationssystemet?

5 Utrymning

Personalens agerande vid en brand är ofta avgörande för hur det ska gå. Det är viktigt med dokumenterade rutiner som är väl kända av all personal. Dessa rutiner bör inte vara personbundna, eftersom personbundna uppgifter riskerar att falla om personen i fråga inte är på plats. En utrymning ska fungera även om verksamhetschefen är ledig eller inte är på plats. Det måste även finnas tillräckligt mycket personal på plats som kan agera oavsett veckodag eller tid på dygnet.

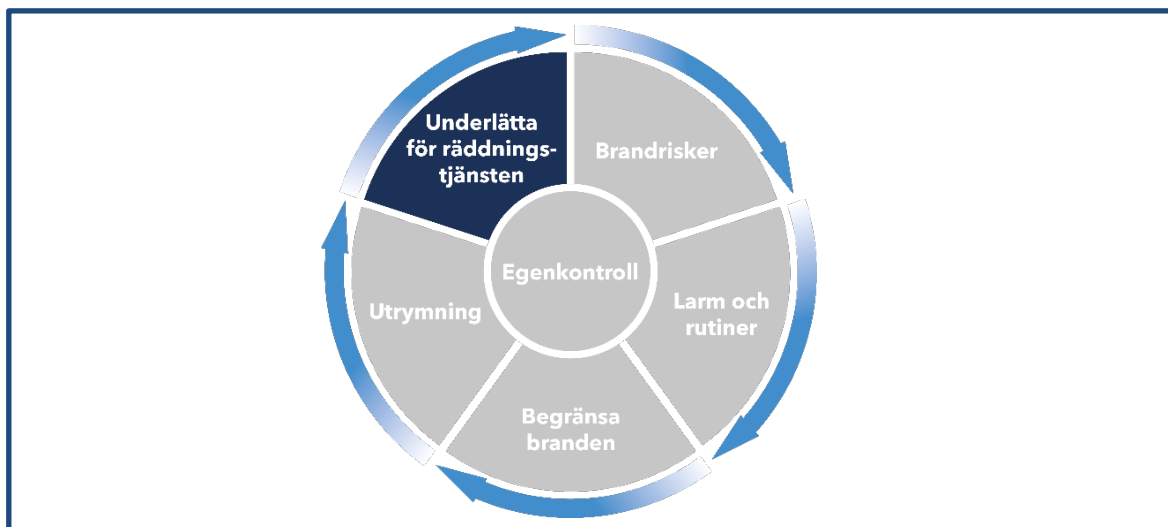
För att en utrymning ska vara enkel att genomföra är det viktigt att inte blockera utrymningsvägarna. Det måste vara enkelt att komma fram med en rullstol eller säng om det behövs. Ni måste ha kunskap om var brandcellsgränserna går och en plan för var boende kan förflyttas för att vara i säker miljö om brand utbryter i verksamheten.

5.1 Frågepaket – Utrymning

1. Vilka av de boende kommer att behöva särskild hjälp att utrymma vid brand? Är de vissa boende som inte kan förflytta sig själva?
2. Är möjligheterna goda att förflytta boende som är rullstolsburna eller sängliggande till brand och rökfri miljö i er verksamhet? Finns hinder som försvårar detta?
3. Ska de boende utrymmas eller ska de förflyttas till annan brandcell?
4. Har ni några hjälpmedel exempelvis madrasser som ni kan använda?
5. Har ni koll på alla era utrymningsvägar?
 - a) Var finns de?
 - b) Att de är lätt öppningsbara?
 - c) Kan alla dörrar i utrymningsväg öppnas utan nyckel eller andra försvårande manövrar?

- d) Är de tydligt markerade med utrymningsskyltar?
 - e) Är belysning tillräcklig om strömmen skulle gå? (Finns nödbelysning och genomlysta utrymningsskyltar som ger tillräcklig belysning)
 - f) Är det möjligt att återvända in på avdelning efter utrymning utan att ha tillgång till nyckel?
 - g) Finns det utrymningsplaner?
6. Finns det möblering i korridorerna – och hur ser era restriktioner ut gällande detta?
7. Gällande genomförande av utrymningsövningar:
- a) Hur ofta planeras utrymningsövning?
 - b) När genomfördes senaste utrymningsövning?
 - c) Genomförs några scenarioövningar med personalen?

6 Underlätta för räddningstjänsten

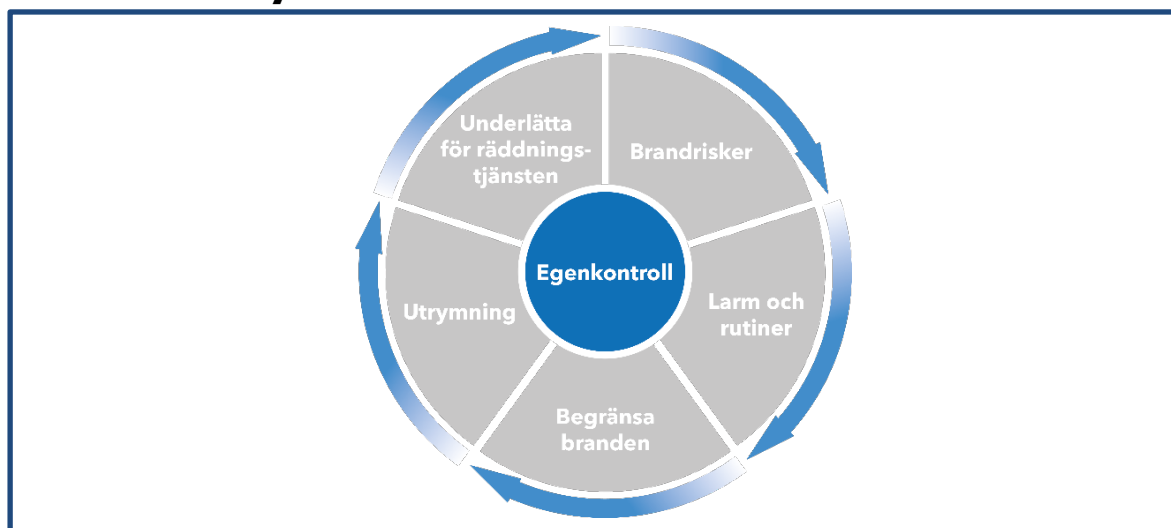
Räddningstjänstens främsta uppgift är att rädda liv. Därför blir en av de första frågorna som vi vill ha svar på när vi kommer fram om det brinner och om det finns någon kvar i byggnaden. Ni kan underlätta vår (räddningstjänstens) insats genom att informera om det finns någon kvar i lokalerna, om det finns några speciella risker som t.ex. syrgas och hjälpa oss att hitta rätt i lokalerna.

Om ni har ett brandlarm kopplat till räddningstjänsten är det bra att ni möter upp oss vid larmskåpet. Om ni inte har ett sådant larm utan har larmat via telefon är det bra att ni möter upp oss utanför huset för att insatsen ska gå fortare.

6.1 Frågepaket – Underlätta för räddningstjänsten

1. Vem möter upp och blir kontaktperson mot brandförsvaret när vi anländer?
 - a) Var möter ni upp räddningstjänsten?
 - b) Vad ska hen informera om?
2. Hur ser rutinerna ut för inräkning av boende och personal?
3. Har ni någon plan för var de boende ska placeras om insatsen blir långvarig?

7 Kontroll och underhåll av det tekniska brandskyddet

För att försäkra er om att det byggnadstekniska brandskyddet fungerar över tid är det viktigt att detta kontrolleras och underhålls.

De allra viktigaste kontrollerna är de som genomförs kontinuerligt, i stort sett varje dag genom att personalen är uppmärksamma på brister i brandskyddet och rapporterar dessa vidare. Men för att säkerställa att brandskyddets alla delar fungerar behöver detta även ske mer systematiskt. Denna typ av kontroller behöver genomföras regelbundet och gärna dokumenteras.

Det är viktigt att den som genomför kontroller av brandskyddet har kunskap om vad som ska kontrolleras, hur kontrollen ska gå till och hur ofta kontrollen ska göras. Det bör finnas tydliga instruktioner innehållande ritning, checklista och instruktion. Det bör även finnas en tydlig gränsdragningslista som visar vad som kontrolleras av verksamheten och vad fastighetsägaren kontrollerar.

7.1 Frågepaket – Kontroll och underhåll av brandskyddet

1. Hur ser ansvarsfördelningen ut avseende kontroll och underhåll av de tekniska brandskyddet mellan er som verksamhetsutövare och fastighetsägaren?
2. Vem/vilka hos er sköter de kontroller av brandskyddet som åligger er?
 - a) Hur ofta görs det?
3. Vad finns det för underlag för att göra dessa kontroller?
4. Hur dokumenteras genomförda kontroller?
5. Vad händer när man upptäcker brister i brandskyddet?

6. Hur och hur ofta kontrolleras:
 - a) Utrymningsvägar?
 - b) Utrymningsskyltar?
 - c) Nödbelysning?
 - d) Utrymningsplaner?
 - e) Brandcellsgränser?
 - f) Branddörrar?
 - g) Släckutrustning?
 - h) Brand- och utrymningslarm?
 - i) Sprinkler, vem kollar?
 - j) Annan utrymningsutrustning (t.ex. utrymningsväskor med västar etc.)

7. När kontrollerades släckutrustningen senast?
 - a) Görs kontroll av externt företag av släckutrustningen? I så fall, när gjordes detta senast och på uppdrag av vem (er eller fastighetsägare)?

8. Den/De som kontrollerar dörrarna hos er kontrollerar de:
 - a) Stängningsfunktionen? (att uppställd dörr släpper från magnet etc.)
 - b) Tillhållning (dörren ska gå i lås)
 - c) Täthet (inga glipor runt dörrarna).

9. Den/De som kontrollerar dörrar för utrymning hos er kontrollerar de att:
 - a) Att dörrarna är lätta att öppna utan nyckel?
 - b) Att eventuella öppningsknappar inte har tejpats över?
 - c) Att kod finns anslagen vid kodlås och att låset öppnar vid strömbortfall?
 - d) Att det är möjligt att återvända in på avdelningen genom dörr som använts för att utrymma, utan att behöva nyckel?